



WERKEN IN DE BIJSTAND

ALLESBEHALVE GEWOON GOED WERK

*Ervaringen van bijstandsgerechtigden met de
Wet werk en bijstand - rapportage meldpunt
FNV*

December 2012



WERKEN IN DE BIJSTAND: ALLESBEHALVE GEWOON GOED WERK

**ERVARINGEN VAN BIJSTANDSGERECHTIGDEN
MET DE WET WERK EN BIJSTAND -
RAPPORTAGE MELDPUNT FNV**

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
VERHALEN	6
GROTERE VERHALEN	26
SAMENVATTING MELDPUNT	35
CONCLUSIES	47
WAT MOET ER ANDERS VOLGENS DE FNV	51
BIJLAGE 1	55
BIJLAGE 2	56
WERKEN VANUIT DE BIJSTAND	

INLEIDING

“De gemeente misbruikt haar positie en zet veel mensen on(der)betaald en zonder perspectief aan het werk, om zo zelf geld te besparen en gaten in de eigen begroting te dichten.”

“Word er een beetje flauw van om voor 760 euro 35 uur te werken. Kom niet meer rond nu en moet me wenden tot de voedselbank en budgethulp.”

“Ja, de baan die ik nu met behoud van uitkering moet/mag doen, daar ben ik een week eerder voor afgewezen. Dat was een reguliere vacature met normaal loon.”

Bovenstaande citaten illustreren de penibele situatie waar veel bijstandsgerechtigden in Nederland zich op dit moment in bevinden. Op zoek naar een nieuwe baan dreigen zij in een zwart gat te vallen. Een gat waar ze niet uit komen, omdat het hen niet lukt aan werk te komen in de huidige economische situatie en de gemeente hen langdurig en veelal met behoud van uitkering aan het werk zet zonder perspectief op een gewone baan.

Op het eerste oog lijkt het natuurlijk prima dat mensen de kans krijgen om via werken met behoud van uitkering weer aan de slag te gaan. Maar het punt is er geen sprake is van meer kans op werk. Veel gemeenten zetten bijstandsgerechtigden onder dwang aan het werk zonder loon en zonder uitzicht op een betaalde baan omdat dat simpelweg goedkoper is voor de gemeente. De FNV ontvangt steeds meer klachten hierover.

De klachten betreffen het feit dat mensen werk verrichten dat gewoon betaald zou moeten worden en dat geen uitzicht biedt op een ‘gewone’ betaalde baan. Er wordt van hen verwacht dat ze productie draaien en er is vaak geen gelegenheid om te solliciteren. Het werken met behoud van uitkering lijkt een doel op zich te zijn geworden in plaats van middel om aan het werk te komen. Daarnaast zijn er veel klachten over

de bejegening. Mensen voelen zich klem gezet en zijn vaak radeloos omdat er geen perspectief is op een gewone baan. Als ze protesteren leidt dat heel vaak tot het dreigen met een korting op de uitkering.

Om die reden opende de FNV in de zomermaanden een meldpunt waar mensen hun verhaal kwijt konden. Dit leverde binnen enkele weken meer dan honderd schrijvende situaties op die we in dit zwartboek gebundeld hebben.

Uit de reacties blijkt dat bijna 80 procent geen loon ontvangt voor het werk dat ze doen. Verder bleek uit de antwoorden dat van de 111 respondenten de helft werk doet dat voorheen een gewone betaalde baan was; dat is dus gewoon verdringing. Meer dan de helft zegt geen uitzicht te hebben op betaalde werk.

De FNV is geschrokken van de resultaten. De vakbond staat namelijk voor Gewoon Goed Werk. Iedereen heeft recht op Gewoon Goed Werk, goed werk voor een fatsoenlijk loon. Bij bijstandsgerechtigden die werken met behoud van uitkering is dat niet het geval en daarom ageert de FNV tegen het gegeven dat gemeenten steeds meer activiteiten starten om de kosten van de bijstand te drukken over de ruggen van bijstandsgerechtigden. Een zorgwekkend verschijnsel.

Sinds de introductie van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 is werken met behoud van uitkering populair bij gemeenten. Dit fenomeen werd nog populairder onder het kabinet Rutte I die de geldkraan ging dichtdraaien en de Wet werken naar Vermogen wilde invoeren.

Deze wet heeft het gelukkig niet gehaald, maar een aantal maatregelen zijn nog steeds in zwang. Met sterk slinkende budgetten en een oplopend aantal mensen in de bijstand waren de gemeenten blij met het vooruitzicht op loondispensatie. Dat enthousiasme is inmiddels geluwd, omdat loondispensatie in de praktijk toch sterk tegenvalt. Maar het idee dat je bijstandsgerechtigden te gelde kan maken, heeft brede aanhang gevonden. Veel gemeenten zijn inmiddels gestart met het uitlenen van bijstandsgerechtigden aan derden die voor verrichte werkzaamheden een inleen-

vergoeding aan de gemeenten betalen. De bijstandsgerechtigden voeren dus regulier werk uit, zonder daar voor te worden beloond.

Werken met behoud van uitkering is dus financieel aantrekkelijk voor gemeenten. Het is ook in trek bij gemeenten omdat er zodoende taken verricht worden die anders zouden blijven liggen. Taken waar de overheid of maatschappij geen geld meer voor over heeft. Bijvoorbeeld boodschappen doen voor ouderen, openbare groenperken schoonhouden, verkeer regelen of de administratie verrichten van een culturele instelling. Maar ook taken die tot voor kort door mensen met een WSW-indicatie werden verricht. Deze worden nu met behoud van uitkering door bijstandsgerechtigden uitgevoerd. Mensen met een WSW-indicatie worden daardoor verdrongen van hun werkzaamheden en zitten regelmatig zonder werk.

De FNV is bezorgd dat de decentralisatie van taken ervoor gaat zorgen dat gemeenten op dit gebied steeds creatievere oplossingen gaan zoeken en dat dit ten koste gaat van uitkeringsgerechtigden die zich toch al in een benarde situatie bevinden. Om dit onderwerp goed onder de aandacht te brengen sprak de FNV nader met een aantal mensen die hun verhaal bij het meldpunt achterlieten.

In dit rapport treft u een aantal verhalen van bijstandsgerechtigden en een samenvatting van de bevindingen uit het meldpunt. De verhalen zijn geanonimiseerd, omdat de betrokken vrezers voor hun uitkering. Verder treft u in dit rapport de standpunten van de FNV op het gebied van Gewoon Goed Werk.

Met het onder uw aandacht brengen, zijn we er nog niet. De FNV gaat verdere acties ondernemen. In Emmen is de gemeente reeds aangeschreven en zal de Inspectie SZW ingeschakeld worden.

De FNV gaat gemeenten en hun instellingen die de wettelijke grenzen en grenzen van fatsoen opzoeken en overschrijden aanpakken. Iedereen verdient immers een rechtvaardig en fatsoenlijk Nederland.

VERHALEN

PRODUCTIEWERK DRAAIEN ZONDER UITZICHT OP REGULIER WERK

Mevrouw den B. werkt sinds 1 april 2012 twee dagen per week in een sociale werkplaats als tegenprestatie voor haar uitkering. Het productiewerk dat ze doet ervaart ze als uitzichtloos en geestdodend. Ze moet goederen uitpakken, er stickers opplakken en dan de goederen weer inpakken. Vanaf 1 oktober gaat ze 3 dagen per week werken. Op een introductiedag is haar verteld dat zij dit werk moest gaan doen en dat er sancties zouden volgen als zij de overeenkomst niet zou tekenen.

Mevrouw den B. is erg ongelukkig met de naar haar mening uitzichtloze bijstandssituatie waarin ze nu verkeert. Ze heeft een lagere administratieve opleiding en werkervaring in die richting. Ze beseft dat ze geringe kansen heeft op de huidige arbeidsmarkt. Ze is 54 jaar, heeft een lage opleiding en is al langdurig werkloos. Toch wil ze graag aan de slag. Het liefst op een vaste administratieve baan, maar alternatieven zijn ook goed.

Ze heeft nu in korte tijd vier klantmanagers van de gemeente gehad. Dat is lastig, omdat ze dan steeds weer opnieuw een band moet opbouwen en omdat ze steeds opnieuw haar verhaal moet vertellen.

Wat haar vooral tegenstaat is het feit dat het klimaat bij de sociale dienst de laatste tijd behoorlijk verhard. De houding is: of je gaat aan de slag of je uitkering wordt gekort of ingehouden. Een middenweg is er niet, terwijl die soms wel noodzakelijk is. Deze dwang ervaart Den B. als schokkend.

Meerdere malen heeft ze alternatieven voorgesteld om zich toch te verbreden en de kans op een baan te vergroten. Ze wilde een opleiding volgen of vrijwilligerswerk doen maar deze voorstellen werden stelselmatig genegeerd. Er is namelijk helemaal geen specifiek re-integratietraject. Ze heeft verplicht een workshop gevolgd die tot doel had om zichzelf beter te leren kennen, maar voor gestructureerde opleidingen is

geen ruimte. Tenzij ze die zelf financiert, maar ze beschikt niet over het geld om die opleiding te betalen. Ze heeft al moeite genoeg om rond te komen van haar uitkering. Als alternatief leek haar vrijwilligerswerk in een administratieve functie een goede optie. Maar ook dat voorstel is afgewezen.

Het productiewerk dat Den B. doet heeft als bijkomend nadeel dat ze tijdens de werkzaamheden verplicht veiligheidsschoenen met stalen neuzen moet dragen. Ze heeft echter een erkend medisch probleem aan haar voeten en last van die schoenen. Haar werkgever heeft haar erop gewezen dat als zij die schoenen niet draagt en er bedrijfscontrole plaatsvindt, zij zelf de boete van ± 400 euro moet betalen, dit bedrag zal dan van haar uitkering worden ingehouden. Ook hier vindt ze dus geen gehoor en wordt ze afgewezen en in een hoek gezet. Mevrouw den B. schaamt zich dan ook voor de situatie waarin zij zit.

Geen grotere kans op reguliere arbeid

Het is duidelijk dat mevrouw den B. geen grotere kans heeft op regulier werk, ze krijgt niet de mogelijkheid zich verder te scholen. Ze wordt gevraagd productie te draaien in plaats van dat ze naar regulier werk wordt begeleid.

ZONDER LOON OP DEZELFDE BAAN DIE VOORHEEN BETAALD WERD

Meneer D., 61 jaar, heeft zijn hele leven gewerkt in verschillende banen. Als bedrijfs-leider in de detailhandel en leidinggevende in de logistiek en vervoer. In 2006, op zijn 55e, raakte hij zijn baan kwijt. Wat volgde was een periode van (maximale) WW, drie re-integratietrajecten, veel sollicitaties en bedrijfsbezoeken. Maar het lukt hem niet om een baan te bemachtigen. Bij de uitzendbureaus in zijn woonplaats raakt men zelfs geïrriteerd, zo vaak komt hij langs.

In 2010 meldt hij zich bij de gemeente voor een bijstandsuitkering. Hij geeft aan heel graag te willen werken en start daarom voorlopig op vrijwillige basis (zonder uitkering) als beheerder van het participatiehuis met het vooruitzicht dat het werk binnenkort omgezet wordt naar een ID-baan. Dat gebeurt na enkele maanden; hij krijgt een contract voor 40 uur per week tegen het minimumloon. Eén jaar later stopt de gemeente met subsidies voor id-banen en wordt hij ontslagen. Na 3 maanden WW meldt meneer D. zich opnieuw op het Werkplein. Bij de vacatures ziet hij zijn oude baan als beheerder van het participatiehuis, een onderdeel van de gemeentelijke dienst Werk en Inkomen. Hij informeert ernaar en krijgt te horen van zijn werkcoach dat hij daar opnieuw kan beginnen. Zijn oude baas is er nog en die wil hem ook graag terug. Daar is hij blij mee, want de baan was hem goed bevallen en de sfeer op het werk was goed.

Hij start weer als beheerder, maar dit keer laat het loon lang op zich wachten. Door ingrijpen van de baas van het participatiehuis krijgt hij uiteindelijk een voorschot van de gemeente van 600 euro. Een gesprek met de klantmanager zorgt alleen maar voor onbegrip. Bij zijn dreigement om te stoppen met werken als hij niet snel zijn geld krijgt, krijgt hij tot twee keer toe te horen dat hij niets krijgt als hij stopt met werken. Na 2,5 maand ontvangt meneer D. de afrekening. Tot zijn ongeloof blijkt dat hij geen loon krijgt voor zijn werk, maar een kleine uitkering. Van de bijstandsuitkering is het loon van zijn vrouw afgetrokken, evenals een pensioentje van 183 euro. Er volgt opnieuw een gesprek met de klantmanager. Die geeft toe dat hem niet gemeld is dat het niet om een betaalde baan ging, maar om werken met behoud van uitkering.

Meneer D. blijkt te zijn ingedeeld in een banenplan dat voorsorteerde op de Wet werken naar vermogen. De gemeente is voor de bijstandsgerechtigden die niet het minimumloon kunnen verdienen, een banenplan gestart. Ze worden met behoud van uitkering aan het werk gezet, de 'inlener' betaalt de gemeente een inleenvergoeding afhankelijk van de productiviteit. Dit als opstapje naar regulier werk. Maar in de praktijk blijkt het plan toch tegen te vallen. De gemeente besluit om dan maar goed bemiddelbare mensen, die vooral door de economische crisis niet aan het werk komen, in te zetten in het plan. Met zijn arbeidsverleden is bij meneer D. echter niet aan te tonen dat hij niet het minimumloon zou kunnen verdienen. Zijn enige handicap is zijn leeftijd.

In een bericht van de lokale krant blijkt dat het plan de stad zo'n half miljoen euro heeft opgeleverd. En uit de tussenrapportage blijkt dat er nog geen enkele bijstandsgerechtigde als gevolg van het plan uitgestroomd is naar regulier werk dat normaal betaald wordt.

Verdringing

Meneer D. is aan het werk als beheerder, een baan die voorheen als reguliere arbeid werd bestempeld. Het is natuurlijk vreemd dat hij tot volle tevredenheid van iedereen dit werk deed, maar ontslagen werd en daarna weer werd aangenomen met behoud van uitkering.

ZONDER DE RECHTEN MAAR WEL MET DE PLICHTEN VAN EEN WERKNEMER

Mevrouw B. zit al 22 jaar in de bijstand. Ze is 55 jaar. Ze heeft na haar vwo een mbo-opleiding afgerond en is kort daarna getrouwd. De afgelopen 10 jaar heeft ze regelmatig als invaller schoonmaakwerkzaamheden uitgevoerd. Hiervoor kreeg ze loon. Haar inkomsten werden van haar loon afgetrokken en aan het eind van het jaar ontving zij dan van de sociale dienst een premie van 1.000 euro. Inmiddels lukt het haar niet meer om nog schoonmaakwerk te doen vanwege medische problemen.

Mevrouw B. is nu werkzaam in een leer-werkcentrum van de gemeente. Dit project is bedoeld voor jonge werkzoekenden tot 28 jaar, die op deze manier werkervaring opdoen en hun kansen vergroten op de arbeidsmarkt. Ze geeft daar 5 ochtenden in de week 4 uur computerles en Nederlands aan andere uitkeringsgerechtigden. Ze had bij de sociale dienst aangegeven dat ze wel les wilde geven. Vervolgens belde haar case-manager dat ze dit kon gaan doen. Eerst dacht ze dat het vrijwilligerswerk was. Maar toen ze bij een informatiebijeenkomst kwam, werd het duidelijk dat er allerlei regels aan verbonden zijn en dat het dient als tegenprestatie voor het verkrijgen van haar bijstandsuitkering.

Mevrouw B. vindt dat ze zich in een hele lastige positie bevindt en zit daarover behoorlijk in de put. Zij moet als uitkeringsgerechtigde verantwoording afleggen over andere uitkeringsgerechtigden. Zij moet hun werkbriefjes innen en overhandigen aan haar leidinggevende. Zij zit als uitkeringsgerechtigde tussen de andere uitkeringsgerechtigden, maar moet wel hun situatie beoordelen. Of ze goed hun best doen en daarover verantwoording aan haar leidinggevende afleggen. Maar ja, deze mensen kunnen natuurlijk over haar ook zeggen dat ze niet goed haar best doet. Ze is bang dat dit dan ook leidt tot een korting op haar uitkering.

Ze heeft daarom een gesprek gehad met haar leidinggevende en haar casemanager. Eerst was de toon heel dreigend: als je niet je best doet, wordt je gekort. Toen mevrouw B. vertelde dat ze hier erg veel stress van kreeg, zeiden ze wel dat ze zagen

dat ze haar best doet en dat ze zich geen zorgen hoeft te maken. Er is geen vervolgspraak gemaakt. Mevrouw B. geeft aan dat ze geen begeleiding krijgt in haar werk en dat ze zich soms afvraagt of ze het wel goed doet.

Mevrouw B. vindt het niet goed dat haar rechten zo onduidelijk zijn, dat de toonzetting zo intimiderend is en dat ze niet gewoon betaald krijgt voor haar werk. Er zijn namelijk 2 andere mensen die wel gewoon betaald krijgen voor hetzelfde werk.

Het motto binnen de gemeente is duidelijk: mensen die niet willen werken, pakken we aan. Men vindt het volstrekt normaal dat mensen die een uitkering krijgen hiervoor een tegenprestatie verrichten. Maar men vindt het blijkbaar niet normaal dat mensen die werken hiervoor gewoon betaald krijgen! Het voelt volgens mevrouw als dwangarbeid.

Mevrouw B. is blij dat ze een keer haar hele verhaal heeft kunnen vertellen en dat er aandacht is voor deze situatie. Ze vindt haar situatie erg vernederend. 'Werken' brengt gewoon werk niet dichterbij.

Negatieve bejegening/Verdringing

Mevrouw B. voelt zich vaak geïntimideerd door de leidinggevenden en de onduidelijkheid over haar situatie. Maar wat haar vooral stoort is dat ze betaald werk doet, zonder daar normaal loon voor te ontvangen.

OP DE TAXI ZONDER LOON OF VEILIGHEID

Mevrouw G. is geslaagd voor haar taxidiploma. Na het wachten op de taxi-vergunning is ze eindelijk op haar 61e weer terug in de werkende wereld.

Na 3 jaar uitkering en ontelbare sollicitaties. Ze werkt met behoud van uitkering. Samen met een collega werkt ze met een schuifrooster op de taxi. Ze delen een wagen, zij voor 2 dagen van 10 uur en haar collega voor 4 dagen van 10 uur.

“10 uur per dag is het maximum dat je mag rijden met een minimale pauze van een half uur. Dat staat zo in de cao. Daar houd ik me maar aan vast. Maar we zitten al snel aan dit maximum, voor een pauze is dus lang niet altijd tijd. Je moet zelf je planning en de rij- en rusttijden bijhouden. Als je niet oppast, word je volledig volgeboekt met veel meer ritten dan is toegestaan. Op tijd rijden is er bij de regiotaxi al bijna niet meer bij en ben je een keer op tijd, dan komt er nog wel een passagier onderweg bij. Je komt altijd en overal te laat.”

“Pauze nemen moet je min of meer gewoon afdwingen. Wachtijd staat voor de persoonlijke rittenstaat als rijtijd en dat maakt dat de pauzes er meestal bij inschieten. Omdat je zelf verantwoordelijk bent voor het goed invullen van de persoonlijke werkmap en de boete die staat op overtreden van het rijtijdenbesluit (1.350 euro!), is de stress groot. Als je eigenlijk over je uren zit, kunnen ze je behoorlijk pushen. Dus heb ik toch een keer nog na 21.30 uur iemand opgehaald en naar huis gebracht, terwijl ik de hele dag al in touw was geweest. Ik was die dag pas om 23.00 uur echt thuis.”

Mevrouw G. zou goede begeleiding krijgen, zo was haar beloofd. De begeleiding bestond echter uit een uurtje uitleg en daarna de eerste rit met een klant in bijzijn van de baas. Bij de tweede rit kreeg ze uitleg hoe ze een rolstoel in de taxi moest rijden en hoe ze de rolstoel achterin het busje moest vastzetten. Na het ophalen van de klant en opladen, bracht ze de baas naar kantoor en de klant naar zijn dagbesteding. De begeleiding bestaat voornamelijk uit ‘computercommunicatie’. “De politie is er vast niet gelukkig mee. Al die typende chauffeurs langs de weg. Om over het bellen maar niet te spreken. Dit probeer ik zo weinig mogelijk te doen. Ook al omdat de boete voor mezelf is.”



Tijdens een van haar diensten startte de motor niet en belde ze de zaak. Er was geen startkabel aan boord. Of ze het zelf maar even wilde oplossen. Uiteindelijk kwam een jongere collega haar helpen, maar die had ook geen startkabel. Hij kwam op het idee om naar de garage aan de andere kant van de straat te gaan. Daar werden ze gelukkig gratis geholpen. Mevrouw G. vertelt dat er steeds wel wat is met de auto. Er moet een nieuwe accu in. Maar dat gebeurt niet. Geen ijskrabber, geen gevarendriehoek, geen reflecterende vestjes, geen ruitenvloeistof of motorolie, geen lampen en zekeringensetje. De banden zijn versleten en ook de winterbanden ontbreken. Des te gevaarlijker gelet op de groep klanten die ze vervoeren, voornamelijk zorgpatiënten en gehandicapten.

Mevrouw G. heeft er keer op keer aangedrongen om de taxi in orde te maken. Dat gebeurde niet. "Ik stop. Dit is te erg. Ik hou het niet meer vol. Dit is toch geen gewoon goed werk?"

Slechte begeleiding/geen loon/slechte arbeidsomstandigheden

Mevrouw G. krijgt geen begeleiding en al helemaal geen begeleiding naar werk, daarnaast moet zij volle diensten draaien en soms zelfs wel meer uren, zonder dat daar een loon tegenover staat. Bovendien lijken de arbeidsomstandigheden ondeugdelijk.

WIE BIEDT MIJ EEN CONTRACT? ZE KUNNEN ME GRATIS KRIJGEN!

Er is nogal wat mis bij de Amsterdamse sociale werkplaats Pantar volgens Meneer S. Op de sociale werkplaats wordt gewoon productie gedraaid en in een flink tempo. Het werk moet af. Steeds meer bijstandsgerechtigden werken met behoud van uitkering voor Pantar. Meneer S. is hier een voorbeeld van. Hij werkt al één jaar en 3 maanden met behoud van uitkering voor Pantar. Want waarom zouden ze hem een contract geven als ze hem ook gratis kunnen krijgen?

“Ongeveer een jaar geleden kwam ik via een zogenaamd participatietraject bij Pantar terecht. Al snel was duidelijk dat bij deze werkgever geen enkele serieuze intentie bestond om mij aan het eind van dit traject een arbeidscontract aan te bieden. Ik moest, met behoud van uitkering, niet alleen werkzaamheden verrichten voor dit bedrijf, maar ook voor Pantar bij verschillende commerciële bedrijven.

Een betaalde baan hield ik er niet aan over. Ik had al langer dat vermoeden, maar na een half jaar werd dit bevestigd in een evaluatiegesprek.

Hoewel men buitengewoon tevreden was over mijn functioneren (ik kom op tijd, doe mijn werk, geen absentie, enzovoorts) was een contract niet haalbaar. Ik ben een gratis werkracht voor wie de baas ook nog eens 2.000 euro subsidie van de gemeente toe krijgt.”

“2 Weken voor de afloop van dit zinloze ‘traject’ (de nieuwe lichte gratis werkrachten is inmiddels alweer aangeleverd), stuurt Pantar mij door naar de volgende ‘werkgever’. Ik kan geen eisen of voorwaarden stellen, want het is een verplichte tewerkstelling. Redelijk zou zijn dat ik in ieder geval na 3 maanden een kans heb op een contract. Maar de man van Pantar vertelt mij dat ‘werkgevers geen garanties geven’. Ik ben handelswaar. Men kan mij gedwongen tewerkstellen bij werkgevers, zonder dat ik hier iets tegenin mag brengen.”

De afspraken die Pantar met meneer S. maakt zijn volgens hem geen afspraken. Het gaat hier om eenzijdig opgelegde dwang. Men beschikt over middelen waartegen hij zich onmogelijk kan verweren. Een korting van 200 euro op zijn uitkering betekent

voor hem namelijk een maand geen eten. Als zijn uitkering wordt stopgezet, betekent dit dat hij over 3 maanden op straat staat. Hij heeft dus opnieuw geen keus.

Meneer S. wil echt graag werken en kan morgen beginnen. Maar dan wel voor een gewoon salaris. Hij wil zelfs nog 3 maanden gratis werken maar wel met uitzicht op een contract. Hij heeft al een jaar lang onbetaald werk verricht en functioneert goed. Maar dit vindt hij slavernij, onbetaald werk zonder enig uitzicht op verbetering. Hierna zal men hem ongetwijfeld weer naar de volgende werkgever sturen. Hoe lang gaat dit door? Hij is totaal weerloos tegen de dwangmatige en vernederende praktijken van Pantar. Men kan hem letterlijk te gronde richten, met excuus dat hij zich niet aan eenzijdig opgelegde afspraken houdt. Hij heeft geen keus.

“Als bijstandsgerechtigde krijg ik een stigma opgeplakt. Men denkt dat je een luie donder bent die de hele ochtend in zijn bed ligt, en de rest van de dag doorbrengt met lanterfant en bier drinken op kosten van de belastingbetaler en er waarschijnlijk nog zwart bijklust ook. Het is ironisch, dat de huidige regelgeving de belastingbetaler juist meer kost, omdat er subsidies worden verstrekt aan zowel Pantar als aan de werkgevers. De huidige regels gaan voorbij aan het fundamentele principe, dat arbeid beloond dient te worden.”

Geen kans op regulier werk/misbruik tegenprestatie

Voor meneer S. is het uitzicht op regulier werk volgens hem nihil, zonder een duidelijk traject naar een reguliere baan moet hij als tegenprestatie wel aan de slag bij Pantar. Dit op straffe van het korten op zijn uitkering, hij voelt zich daardoor machteloos en moet zich schikken in zijn situatie.

ZELFS LANDELIJKE ZENDTIJD HELPT NIELS NIET AAN EEN BAAN

Na de opnames van 'Debat op 2' waar minister Kamp zijn stelling verdedigde dat mensen die een uitkering hebben weer zo snel mogelijk aan de slag moeten, pakte Niels de microfoon. Hij vroeg aan de aanwezige ondernemers wie hem wil uitnodigen voor een gesprek. Slechts één deed dat, een directeur van het UWV. Deze uitnodiging hielp hem later deuren te openen, maar dit leidde helaas niet tot een baan.

Dit is één van de manieren waarop Niels, 53 jaar, geprobeerd heeft om werk te vinden. Gezien zijn vooropleidingen en werkervaring zou dat toch moeten lukken. Hij heeft een meao-diploma, een textielbrevet, een slijtervakdiploma, een veiligheidsbrevet en nog enkele certificaten. Hij heeft gewerkt als verkoper, filiaalmanager, boekhouder en zelfs als leraar economie. Aan het begin van de economische crisis (2008) raakte hij werkloos en kwam hij uiteindelijk medio 2010 in de bijstand.

Ook hij moest met behoud van uitkering aan de slag bij het SW-bedrijf van Rotterdam. Enkele maanden werkte hij in de buurt van Rotterdam in een kas. Dit heeft hem niet de kans op een baan opgeleverd, wel de ervaring met WSW'ers. Hij weet nu zeker dat SW-bedrijven nodig zijn.

Niels solliciteert zich ondertussen suf. En echt niet alleen in Rotterdam. Het lukte bijna een baan te krijgen in Noord-Brabant. Hij geeft aan te willen reizen en te willen verhuizen als hij een baan krijgt die zekerheid biedt. Langsgaan bij uitzendbureaus levert weinig op, vaak een verwijzing naar de website voor inschrijving. Daar blijft het bij. Het eerste jaar dat hij werkloos was, werd hij enkele keren uitgenodigd voor een gesprek. Helaas viel de keuze niet op hem. Inmiddels wordt hij niet meer uitgenodigd, waarschijnlijk omdat er nu een 'gat' in zijn cv zit, omdat hij ouder wordt en omdat er onvoldoende banen zijn.

Maar Niels komt de week goed door. De tegenprestatie vult hij in als vrijwilliger bij een hulpdienst voor mensen met een scala aan soorten problemen. Daarnaast is hij actief kaderlid van de FNV. Hij is vrijwilliger bij een lokaalgroep en vrijwilliger bij de

belastingsservice. Hij voldoet daarmee helemaal aan de eis van Rotterdam om 20 uur tegenprestatie te leveren. Maar het liefst heeft hij een gewone baan met een gewoon loon.

Geen uitzicht op regulier werk/verdringing

Voor Niels lijkt de kans dat hij een 'normale baan krijgt steeds verder te slinken, ondanks veelvuldige sollicitatiepogingen. Voor hem zit zijn werken met behoud van uitkering er even op. Hij vult zijn tegenprestatie in met vrijwilligerswerk.

ZE LIJKEN HET WEL BEST TE VINDEN

Jeffrey is 27 jaar en woont in Winschoten. Enkele maanden geleden belandde hij tot zijn afgrijzen in de bijstand. Via werken met behoud van uitkering probeert hij inmiddels aan de slag te komen, maar hij krijgt steeds vaker het gevoel dat het voor de gemeente Oldambt alleen maar draait om de inleenvergoeding die zij voor hem ontvangen.

“Er wordt gewoonweg geen rekening gehouden met mijn persoonlijke situatie. Ik heb diverse diploma’s, waaronder die voor heftruckchauffeur en banketbakker. Ik doe op dit moment simpel inpakwerk, waar ik mijn capaciteiten totaal niet kwijt kan. Maar ik word gedwongen om dit te doen, anders wordt er gekort op mijn uitkering. Daar wordt ook regelmatig mee gedreigd: ‘als je dit niet doet, dan krijg je geen geld meer.’”

Voor Jeffrey is het duidelijk dat de gemeente blij is om hem inpakwerk te laten doen, waarvoor zij beloofd worden. “Dit is regulier werk dat eerder door SW’ers werd gedaan, dus de gemeente bespaart nu op de kosten. Ze zouden me eigenlijk richting een andere baan moeten begeleiden, maar behalve het feit dat ze willen dat ik vier sollicitaties brieven per week schrijf, doen ze daar niks aan.”

Bijkomend probleem is dat Jeffrey in een regio woont waar de werkloosheid op dit moment enorm hoog is. “De verplichting om vier keer per week te solliciteren is natuurlijk een mooi streven, maar er zijn gewoonweg geen vacatures. Je zou toch verwachten dat de gemeente er dan alles aandeed om wel geschikte banen voor uitkeringsgerechtigden te vinden? Maar het lijkt wel of ze het zo best vinden.”

Om toch maar aan het werk te komen, gaat Jeffrey langs alle uitzendbureaus in de regio. Maar keer op keer vangt hij bot. “Nu heb ik misschien uitzicht op tijdelijk werk, dat zou me uit deze uitzichtloze situatie helpen. Maar ik ben bang dat ik daarna weer keihard terugval en weer aan de lopende band uitzichtloos inpakwerk moet doen.”

Gemeenten gebruiken uitkeringsgerechtigden om kosten te drukken

Voor het inpakwerk dat Jeffrey verricht krijgt de gemeente een vergoeding van de werkgever van Jeffrey. Zonder hem verder te begeleiden wordt er dus gewoonweg geld aan hem verdiend door een instantie die hem naar werk zou moeten begeleiden.

VER ONDER ZIJN NIVEAU FULLTIME AAN DE SLAG

Nee, hij vindt zichzelf niet zielig, maar baalt van de situatie. Frank uit Utrecht, 30 jaar, belandde een half jaar geleden in de bijstand na een reorganisatie bij zijn vorige werkgever. Hij weet, gelukkig, dat hij nog voldoende kansen heeft om de arbeidsmarkt op te komen, maar het werk wat hij nu doet en de manier waarop hij begeleid wordt maken hem regelmatig moedeloos.

Als afgestudeerd HBO'er werkte hij hiervoor als ICT'er in de autobranche. Mede door de economische malaise in de autowereld, werd hij ontslagen. Tientallen sollicitaties hadden voornamelijk geen resultaat. Na enkele maanden WW is hij in de bijstand terechtgekomen.

"Ik sta iedere dag flessen in een krat te stapelen. Niet dat ik me daar te goed voor voel, maar het is verplicht en er blijft dus geen tijd over om verder te solliciteren. Ik werk samen met SW'ers die daar al jaren werken en nog minder uitzicht op een reguliere baan hebben dan ik. Dat is heel schrijnend om te zien. Maar inmiddels vrees ik dat ik met de huidige arbeidsmarkt dit werk ook nog wel een tijd moet doen."

"Wat er vooral ontbreekt is de begeleiding vanuit de gemeente. Ik weet dat ze voor mij een vergoeding krijgen, maar er wordt niets aan gedaan om me aan het werk te helpen. De vacatures die me worden aangeboden sluiten totaal niet aan op mijn werkervaring en daarnaast is er nauwelijks gelegenheid om sollicitatiebrieven te schrijven. Ik vind het niet erg om dit in mijn eigen tijd te doen, maar doordat ik verplicht 32 uur moet werken ontbreekt die tijd vaak."

"Ik vind het vooral schokkend dat er niet naar je capaciteiten wordt gekeken en dat je zomaar op de hoop geveegd wordt. Zo van, uitkeringsgerechtigden, die zijn te lui om zelf echt iets aan te pakken en dus houden we ze maar aan het werk op deze manier. En een mooie bijkomstigheid is dat we er ook nog wat aan verdienen. Die sfeer heerst er echt, je wordt behandeld als een nummer, zonder enige persoonlijke aandacht."

Behoud van uitkering is productie draaien

Frank wordt ver onder zijn niveau aan het werk gehouden. Het werk sluit totaal niet aan op zijn capaciteiten, maar enige vorm van begeleiding om hem aan het werk te helpen ontbreekt.



WERKEN ZONDER LOON

Ja, het is enorm leuk werk, zegt mevrouw O. uit Oldambt. Maar een uitzicht op een vast contract bij de kinderopvang waar ze werkt, zit er helaas niet in. "Althans dat werd me op dag één al medegedeeld en tot nu toe is daar geen verandering in gekomen."

Mevrouw O. werkt sinds enkele maanden op een kinderopvang in haar woonplaats. Voor 20 uur per week met behoud van uitkering. Verder is ze aangewezen op de bijstand, waar ze al enkele jaren in zit. Dolgraag zou ze fulltime aan de slag gaan in de kinderopvang, maar met de komende bezuinigingen op de kinderopvang acht ze die kans klein.

"Ik voel me tewerkgesteld, want ik word achtergesteld bij mijn andere collega's die op dezelfde opvang werken. De gemeente heeft met mijn 'werkgever' een overeenkomst gesloten waar ze beiden beter van worden. Natuurlijk ben ik blij dat de gemeente ervoor zorgt dat ik dit uitdagende werk mag doen, maar ik voel me minderwaardig en niet serieus genomen. Waarom zoeken ze niet met me mee om dit werk uit te breiden? Ik ben verplicht om te solliciteren, maar zonder enige vorm van begeleiding."

Mevrouw O. is bang voor de situatie als haar contract over een paar maanden afloopt en ze naar alle waarschijnlijkheid weer in de sociale werkplaats aan de slag moet. "Dan ben ik weer terug bij af, in een uitzichtloze situatie. Waarom wordt er niet gewoon gekeken wat de mogelijkheden voor mij zijn om mijn werk hier voort te zetten? Ik begrijp dat niet, vanaf dag één was duidelijk dat ik een soort project ben. Er is voldoende werk, maar voor zowel de gemeente als mijn werkgever is dit natuurlijk een stuk goedkoper. Ik wil gewoon volwaardig meedraaien, zonder me zorgen te maken."

De tegenprestatie telt

In het geval van mevrouw O. wordt er niet verder gekeken dan de overeenkomst waarmee werkgever en gemeente de kosten kunnen drukken. Het is duidelijk dat ze capabel is om dit werk te doen, maar er wordt geen uitzicht op verder werk geboden.

HAAKJES TIMMEREN ZONDER UITZICHT OP REGULIER WERK

Niet blij is een understatement, zegt L.S. uit Venlo. "Dit had ik op mijn 51ste niet voorzien voor mezelf. Het timmeren van haakjes op schilderlijsten is niet de meest uitdagende bezigheid."

Voor meneer S. was het antwoord op de vraag of hij wilde werken natuurlijk een volmondig 'ja'. Na een aantal maanden in de WW, stond hij weer te trappelen om aan de slag te gaan. Ruim veertig jaar had hij als timmerman gewerkt, maar door de economische crisis ging het bouwbedrijf waar hij werkte op de fles. Ondanks veelvuldige sollicitaties heeft hij geen werk kunnen vinden. Dus dan maar aan de slag via de gemeente.

"Maar ik ging ervan uit dat het een betaalde baan zou zijn. Maar het is een participatieplaats. Twintig uur werk ik voor mijn uitkering en de andere 20 uur krijg ik door een uitzendbureau betaald. Ik kan hier echter nauwelijks van rondkomen, dus ik heb gevraagd of ik niet veertig uur aan de slag kan voor het uitzendbureau. Maar dat kan niet, omdat dat niet volgens de afspraak met de gemeente zou zijn."

S. is verteld dat dit werk tijdelijk is, tot aan de Kerst. "We worden gewoon ingezet om tijdens de drukke periode voor een paar extra handen te zorgen. Dit heeft niks te maken met het begeleiden van mensen naar nieuw werk. Ik voel me regelmatig gebruikt door de werkgever die in mijn ogen handig gebruikt maakt van de uitzichtloze situatie waarin uitkeringsgerechtigden verkeren."

Gemeente profiteert van penibele situatie

Het inzetten van uitkeringsgerechtigden als reguliere werknemers zorgt ervoor dat het meneer S. ontbreekt aan uitzicht op regulier werk. Ook hier ontbreekt weer de begeleiding, maar wordt een uitkeringsgerechtigde ingezet als volwaardige werkracht, zonder de rechten die daar normaal gesproken bij komen kijken.

GROTERE VERHALEN

De twee verhalen op de volgende pagina's zijn grotere verhalen die verzameld zijn bij twee verschillende instantie die zich bezighouden met uitkeringsgerechtigden. De eerste betreft het Amsterdamse re-integratiebedrijf Pantar en verderop is het verhaal te lezen van Trainings- en Diagnose Centrum (TDC) van de gemeente Emmen. Bij beide organisaties is veel aan de hand en regelmatig bereiken klachten van 'werknemers' de FNV. Het verhaal over Pantar is een bijdrage van de Bijstandsbond. Het verhaal over TDC wordt ondersteund door maar liefst zeventig medewerkers van deze instelling die graag willen dat de misstanden binnen het bedrijf de buitenwereld bereiken.

EEN KIJKJE IN DE AMSTERDAMSE RE-INTEGRATIEWERELD

In het kader van het re-integratiebeleid van de gemeente Amsterdam worden verschillende projecten uitgevoerd voor de kansrijkere werkzoekenden. Voorbeelden zijn de vacaturecarroussel, kandidaten voor het Werkgevers Service Punt (de zogenaamde WSP-kandidaten) en de inzet van participatiebanen.

Wat zijn de rechten van deze werkzoekenden en welke voorwaarden moeten zij accepteren? Voor de WSW bestaat een cao. Mooi. Maar voor de rest blijkt het allemaal nogal vaag te zijn geformuleerd. Sommige vestigingen of afdelingen van puur commerciële bedrijven draaien inmiddels soms volledig op 'mensen van het Amsterdamse bedrijf Pantar', die zowel bijstandsgerechtigden die met behoud van uitkering werken als WSW'ers kunnen zijn. Pantar lokt werkgevers met de boodschap dat hun werknemers lekker goedkoop zijn.

Het PostNL business point op de Nobelweg draait inmiddels volledig op 'mensen van Pantar'. Het is een winkel met postbussen en een postverdeelcentrum. Iemand die daar een postbus heeft, bracht laatst een bezoek aan het kantoor. Men deelde hem mee, dat het kantoor gesloten was. Alle leidinggevenden waren ziek en aangezien de werkzaamheden allemaal werden uitgevoerd door 'mensen van Pantar', waren die

maar naar huis gestuurd. Een van de voorwaarden voor de detachering is namelijk dat er voor de 'mensen van Pantar' een leidinggevende aanwezig moet zijn.

Dat er op die manier op grote schaal verdringing op de arbeidsmarkt plaatsvindt, behoeft geen betoog. Van de week kregen wij een man aan de telefoon en dat loopt helemaal de spuigaten uit. Hij is doorverwezen naar Pantar (het gemeentelijk re-integratiebedrijf) en die brachten hem in contact met een groot landelijk bedrijf met vele vestigingen in Nederland. Die werkzoekende heeft daar naar eigen zeggen een gesprek van 2 uur gehad, met de consulent van Pantar erbij. Hij wil graag werken en ziet het wel zitten. Maar hij belde toch, want hij twijfelde toch een beetje over de arbeidsvoorwaarden. Hij beweerde dat hij namelijk 6 dagen per week minimaal 8 uur moet werken (dus minimaal 48 uur) en dus ook op zaterdag. Daarnaast moet hij nachtdiensten draaien. En het kan ook voorkomen dat hij 's avonds om half 10 wordt opgeroepen. "Wij hebben hier geen van 8 tot 5 mentaliteit", aldus een van de medewerkers van het bedrijf tijdens het gesprek. Maar nu komt het. Die werkzoekende moet dus wel eerst een half jaar werken met behoud van bijstandsuitkering (niets erbij). En dan wordt hij *misschien* in dienst genomen. Het schijnt dat het bedrijf wel meer met bijstandsgerechtigden/werkzoekenden werkt op die basis. Er was naar zeggen van de man in de Amsterdamse vestiging zelfs iemand aangenomen, die eerst een half jaar met behoud van uitkering aan het werk was.

Wij vragen ons in dit verband af hoe het in andere plaatsen zit met dit bedrijf. Enige navraag over de rechten bij werktijden leverde de volgende informatie op. De algemene voorwaarden participatieplaatsen DWI bevatten de volgende zinsneden:

ARBEIDSDUUR, WERKTijd EN VERLOF

Arbeidsduur

De arbeidsduur van de deelnemer bedraagt tenminste 16 uur met opbouw naar 32 uur en maximaal fulltime per week; in de urenopbouw is tijd beschikbaar voor scholing.

Werktijden

De werktijden zijn zoveel mogelijk in overeenstemming met de bij de instelling gebruikelijke regeling en worden nader geregeld bij de plaatsing van de deelnemer in een plaatsingsovereenkomst.

Verlof

De deelnemer heeft recht op verlof conform de volgens de WWB toegestane vakantie-termijn.

Opnemen verlof

Opnemen van verlofdagen vindt plaats zoveel mogelijk overeenkomstig de regeling die bij de instelling gebruikelijk is. Bij geschillen zal de WWB leidend zijn.

Onregelmatig werk

Onregelmatig werk vindt plaats in overeenstemming met de bij de instelling gebruikelijke regeling en wordt nader geregeld bij plaatsing van de deelnemer. Eventueel bij de instelling gebruikelijke toeslagen worden omgezet in vrije tijd.

Hieruit blijkt dat de werktijden en de regeling van onregelmatig werk plaatsvinden ‘in overeenstemming met de bij de instelling gebruikelijke regeling’. Een verwijzing naar een cao vinden we niet. Een vage formulering, waarmee je alle kanten uit kunt. Wij vinden dat deze algemene voorwaarden wel een stuk duidelijker moeten worden geformuleerd, om situaties als bovenomschreven te voorkomen, of de beschreven case achteraf nu volledig juist blijkt te zijn of niet.

WERKINSCHAKELING IN EMMEN

Vanuit Emmen werden meerdere meldingen ontvangen. Reden voor de FNV om daar eens langs te gaan. Meer dan 70 mensen wilden hun verhaal kwijt en hebben inmiddels een brief aan de gemeente gestuurd met hun klachten.

In Emmen worden grote groepen goed bemiddelbare werkzoekenden aan het werk gezet bij de sociale werkvoorziening. Deze is echter bedoeld voor mensen die aangevoelen zich op beschut werk en niet voor mensen die goed bemiddelbaar zijn. Werkzoekenden in Emmen worden nog voor de officiële toekenning van bijstand naar het Training en Diagnose Centrum (TDC) gestuurd. Dit centrum is onderdeel van het sociale werkvoorziening EMCO.

ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN

De arbeidsomstandigheden in het TDC deugen niet. Er is geen sprake van een arbeidsovereenkomst. Dat maakt de deelnemers vogelvrij in allerlei opzichten.

- Een deelnemster viel heftig op haar rug door een kapotte rugleuning. De zaak is niet aan de inspectie SZW (de arbeidsinspectie) gemeld, hoewel daar alle aanleiding toe was. Blijvend letsel en in ieder geval volgschade is aan de orde.
- De werktafels en stoelen laten langdurig zitten niet toe. Als iemand met rugklachten om die reden even gaat staan of lopen, levert de leiding commentaar. Iemand anders wordt een niet passende werkhouding verweten wegens niet rechtop zitten, zelfs wanneer aangegeven wordt dat door problemen met de rug en de slechte kwaliteit stoelen de hele dag in de houding zitten niet mogelijk is.
- Verschillende deelnemers wordt gesommeerd te blijven werken hoewel ze zware pijnstillers slikken tegen rugklachten. Aangepast werk of een betere werkplek is er niet. Aan een deelnemer werd meegedeeld "Je moet er mee (de rugpijn) leren omgaan. Je moet je niet achter je klacht verstoppen.
- Een deelnemer met allergische klachten voor planten werd desondanks de groenvoorziening ingestuurd en mocht daar weer vertrekken met een gezwollen gezicht.
- In het centrum werden condensbakjes geschuurd om bramen weg te halen. Hier komt veel glasvezelstof bij vrij. Men moest dit doen zonder beschermende kleding. Het glasvezelstof is slecht voor huid en luchtwegen. Inmiddels is dit veranderd.

- De doekjes bij het doekjesvouwen zijn veelal niet echt schoon en er zitten regelmatig poepresten tussen. Er zit zo nu en dan een (gebruikte?) injectiespuit bij.
- Een vrouw met een ernstig zieke dochter van enige maanden oud wordt geweigerd om voor haar dochter te zorgen.

SFEER

Eén van de deelnemers aan de training zegt: "Het eerste wat me opvalt bij het TDC is de beklemmende sfeer. Die hangt als een deken om je heen". Anderen vullen aan: "Alsof je een gevangenis binnenloopt." Deelnemers voelen zich overgeleverd aan de macht en willekeur van de leiding.

- Mensen die een strafkorting hebben ontvangen, zijn een tijd daarna pisaaltje met dreigementen en commentaar.
- Jobcoaches dragen deelnemers op om het naamplaatje op de voorgeschreven wijze te dragen: "Pas op, anders krijg je 10 procent korting". Deze dreigementen worden willekeurig uitgedeeld.
- Het is niet helder waar een vertrouwenspersoon is wanneer een leidinggevende over de schreef gaat.

De deelnemers melden weinig goeds over de jobcoaches en klantmanagers: zelf dragen de klantmanagers hun naamplaatjes alleen als er een delegatie van raadsleden of wethouders komt kijken. Door verscheidene dubbelfuncties en door slechte informatie weten de deelnemers vaak niet eens wie wat voor hen doet. Op de werkvloer wordt veelvuldig bedreigd met strafkortingen op de uitkering. De spreekkamers van de klantmanagers worden vooral dan benut als er een delegatie is van het gemeentebestuur. Dan opeens ook hangen er allerlei vacatures aan het raam. Een week later, dan vrijwel allemaal verlopen, hangen ze er nog.

WERK EN ONDERSTEUNING BIJ WERK ZOEKEN

Werk is werk. De meeste deelnemers willen graag zinnig werk doen. Zelfs het doen van werk voor de uitkering, in plaats van voor een afgesproken loon, is het probleem niet. Toch voelen deelnemers zich bekocht bij het verrichten van werk in het TDC.

- Niemand van het TDC vertelt hoe het vouwen van doekjes nuttig kan zijn voor het vinden van een baan. Veel deelnemers hebben opleidingen die bedoeld zijn om wat anders te doen dan het aangeboden werk. Dat werk is op zich niet onzinnig, maar levert voor de meesten geen enkele training. Er is geen overleg over werk met de deelnemers. Zij hebben daardoor het gevoel dat ze geen zinnig werk doen om de kans op een baan te vergroten. En dat voor 32 uur per week op basis van een uitkering, ver onder het minimumloon.
- Klantmanagers en jobcoaches voeren geen gesprekken met de deelnemers, maar lopen langs en maken competentieprofielen op. Die competentieprofielen bestaan uit checklijstjes. Voor veruit de meeste deelnemers is dat profiel binnen 12 weken duidelijk en is verdere deelname aan het TDC nauwelijks zinvol. Dat wil zeggen: Als daar geen ondersteuning wordt geleverd bij het zoeken van een baan.
- Een getalenteerde voormalige accountmanager van een mediabedrijf kreeg te verstaan dat werken als accountmanager bij EMCO niet voor haar bestemd was en kreeg vooral de boodschap mee dat ze tevreden moest zijn met doekjes vouwen.
- Iemand anders mag, tijdelijk, een nieuwe huisstijl invoeren in de computersystemen.
- Tijdens de piekarbeid bij de Studieboekencentrale zijn veel TDC'ers ingezet. Dit is kortdurend uitzendwerk zonder uitzicht op een vaste baan. Bij het TDC werd de deelnemers verteld dat ze zich bij Adecco moesten melden voor dit werk. Er werd bij vermeld dat dit vrijwillig is, maar dat als je weigerde je wel moet rekenen op een "stevig gesprek" met je klantmanager.
- De "banenbeurs" is een klaslokaal waarin computers staan met internet verbinding. Er is alleen een homepage met links naar enige uitzendbureaus. De versie van Internet Explorer is verouderd en geeft op veel websites geen aansluiting wegens weigering van certificaten. Verdere begeleiding is er nauwelijks en de begeleiding die er is komt voornamelijk van andere deelnemers.
- Een van die deelnemers, die mocht gaan helpen op de 'banenbeurs', vertelt: "Gelukkig! Het werk op de productieafdeling begon geestelijk echt zijn tol te eisen. Ik zocht naar vacatures, hielp mensen waar nodig en keek CV's van mededeelnemers na en hielp deze te verbeteren. Ik kreeg toegang tot de accounts van alle deel-

nemers. Later ben ik ook gaan assisteren bij de CV- en sollicitatietrainingen. Toen de leraar in de zomervakantie vrij was, ging men er vanuit dat ik de lessen wel over kon nemen. Dat vond ik te ver gaan. Alle verantwoordelijkheden van een docent, maar niet de bijbehorende werknemersrechten en geen uitzicht op een baan. Treurig is dat de trainingen vervolgens gewoon stil kwamen te liggen. De meeste TDC deelnemers dachten overigens dat ik op het TDC al een betaalde baan had. En dat had het in feite ook moeten zijn.”

- Voor het gebruik van de banenbeurs mag ten hoogste één uur per dag gebruikt worden. Iedereen vindt dat te weinig om fatsoenlijk te solliciteren. Vrijaf om te solliciteren wordt niet altijd gegeven. Op dat ene uur wordt met willekeur toegezien. Het is niet duidelijk waarom de één wel en de ander niet toestemming krijgt om zijn of haar werk daar af te maken als het uur voorbij is.
- Deelnemers krijgen niet de mogelijkheid om tijdens werktijd bij uitzendbureaus langs te gaan. Er wordt verwacht dat men dit na werktijd doet. Ook voor zaken als tandarts en huisarts geeft men liever geen vrij. Deelnemers moeten ook dit eigenlijk buiten werktijd plannen. Dat is in een betaalde baan vaak net zo. Vooral bij de mindere werkgevers. Maar er is hier geen sprake van een betaalde baan.

Duur en effectiviteit van de activiteiten voor arbeidsinschakeling.

Deelnemers krijgen bij binnenkomst een filmpje te zien. Daarin wordt duidelijk gemaakt dat Training en Diagnose maximaal 12 weken duren. Mondeling wordt daarbij (soms) verteld van een mogelijke verlenging van maximaal 12 weken. Na dit krappe half jaar krijgen veel deelnemers echter een (stage-)contractje voorgelegd waarin werkzaamheden voor een periode tot 2 jaar kunnen worden verricht. Dit onder de noemer leer- en werkervaringsplek. Eén van deelnemers werkt al een aantal jaren in de gemeente Emmen binnen re-integratietrajecten.

Verdringing van werk wordt door de deelnemers gesignaleerd. Zij weten van WSW-werknemers (tot in de eigen familie) die naar huis gestuurd worden wegens gebrek aan werk, terwijl de bijstandsgerechtigden zelf EMCO-werk doen. Aanwijsbare verdringing treedt bijvoorbeeld op in de groenvoorziening, waar een medewerker van BTL



werkloos wordt en vervolgens hetzelfde werk voor een uitkering moet gaan doen.

Andere voorbeelden, waarbij niet de SW-medewerkers in regulier werk komen, maar integendeel, bijstandsgerechtigden SW-werk overnemen:

Businesspost wordt van EMCO naar het TDC of vanuit TDC uitgevoerd. Voor Indal Industria worden stekkers en kabels gemaakt. Voor Boni Design wordt een callcenter bemand waar mensen telefonisch benaderd worden over tuinmeubelen.

SAMENVATTING MELDPUNT

Hieronder treft u een samenvatting van resultaten van het meldpunt, waar ook bovenstaande verhalen in zijn meegenomen. In totaal beantwoorden iets meer dan 100 mensen onze vragen.

1. LOON, UITKERING OF BEIDEN?

Werkt u met behoud van uitkering, ontvangt u loon of uitkering en loon?		
	Percentage	Aantal
Alleen uitkering	77	92
Loon	12	14
Beide	11	13
Totaal		119
Niet ingevuld		6

Ter verduidelijking: sommige mensen ontvangen alleen loon als zij bijvoorbeeld een betaalde baan hebben waarbij de werkgever loonkostensubsidie ontvangt van de gemeente. Beide, dus loon en uitkering, kan wettelijk alleen indien er sprake is van loondispensatie. Dit is nu alleen mogelijk bij 32 gemeenten die toegelaten zijn tot de pilot loondispensatie.

2. WETTELIJK MINIMUMLOON

Indien u loon ontvangt, verdient u dan minder dan het wettelijk minimumloon?		
	Percentage	Aantal
Ja	36	28
Nee	31	24
Weet ik niet	33	26
Totaal		78
Niet ingevuld	47	

Uit de antwoorden op deze vraag blijkt dat mensen vaak niet weten hoe ze 'betaald' worden. Deze uitkomst komt overigens overeen met de uitkomsten van de pilot loon-dispensatie (derde voortgangsrapportage), waaruit blijkt dat uitkeringsgerechtigden die te maken krijgen met inkomen van uitkering en werken, niet precies snappen hoe de gemeente dit regelt. Bovendien veronderstelt deze vraag dat men weet wat de hoogte van het minimumloon is.

3. HOE LANG WERKT U AL MET BEHOUD VAN UITKERING?

Uren per week	aantal	Hoe lang reeds	aantal
8 - 16	2	0 - 3 maanden	15
20	2	3 - 6 maanden	7
32	8	6 - 12 maanden	13
36 - 40	5	1 - 2 jaar	15
		> 3 jaar	11

De vraag hoe lang iemand al werkt met behoud van uitkering, is dus divers beantwoord. Wat opvalt, is dat 32 uur per week het meest genoemd wordt. Over de totale duur van het traject wordt 1 of 2 jaar het meest genoemd. Voor vrijwilligerswerk geldt over het algemeen een nog langere periode. Een aantal keren wordt ook een termijn van 12 weken genoemd met een eventuele verlenging. Dan betreft het meestal werken in een diagnostisch centrum.

4. WAT VOOR SOORT WERK DOET U ?

• Productiewerk	19
• Groenvoorziening	10
• Werkzaamheden voor gemeente in buitenruimte	9
• Administratief werk	9
• Zorg (van coördinator, activiteitenbegeleider tot thuiszorg)	8
• Werkzaamheden voor gemeente - administratief	7
• Conciërge (basisschool, gemeentelijke gebouwen)	6
• Monteurswerkzaamheden (fiets, vrachtauto, auto's)	5
• Andere werkzaamheden voor gemeente	3
• Managementondersteuning (assistent)	3
• Bij een koeriersbedrijf / post	3
• Schoonmaak	5
• Belangenbehartiging	3
• Anders	14
Totaal	105

We hebben de vraag gesteld wat voor soort werk mensen doen. De verscheidenheid bleek enorm. Bij clustering springt productiewerk eruit. Veel genoemd productiewerk is doekjes vouwen en dingetjes in een zakje doen. Veelvuldig werd opgemerkt dat het geestdodend werk betrof, zonder dat er rekening wordt gehouden met de capaciteiten van de uitkeringsgerechtigde.

Wat ook opvalt, is dat gemeenten de uitkeringsgerechtigden massaal inzetten binnen de publieke sector, en dan vooral binnen de eigen gemeente. Bijvoorbeeld het geven van taallessen aan inburgeraars, het schoonmaken van verkeersborden (erg populair), systeembeheer, receptioniste en financiële administratie. Ook blijken bijstandsgerechtigden vaak zorgtaken te moeten verrichten (huiskamerdiensten, activiteitenbegeleiding, patiëntenvervoer, thuiszorg). Uit de antwoorden blijkt dat de meeste mensen weinig keus hebben en aan de slag gaan in het werk dat door de gemeente geregeld is. In een aantal gevallen blijkt de gemeente aansluiting te hebben gezocht bij de

vaardigheden van de mensen. In die gevallen lijkt het werk wel erg veel op gewoon regulier werk, maar het loon komt dus in de vorm van een uitkering.

Enkele reacties naar aanleiding van deze vraag:

"Ik ben boekhouder en werk 2 dagdelen als administratieve hulp op een kinderdagverblijf. De rest van de week werk ik als productiemedewerker op de sociale werkplaats. Als tegenprestatie voor de WWB-uitkering."

"De eerste 3 maanden moest ik deelnemen aan een traject bij een re-integratiebureau. Daar moest ik licht productiewerk doen voor het SW-bedrijf. Pleisters in doosjes doen, schroeven tellen, doekjes vouwen en dergelijke. Zeer eentonig en geestdodend werk in een totaal niet motiverende en negatieve omgeving. Dat heeft mij geen goed gedaan. Sinds januari 2012 werk ik voor de gemeente in 2 verschillende functies. Ten eerste werk ik als assistent op het diagnosecentrum waar ik deelnemers help bij het zoeken naar vacatures, ik help ze met de computer en met cv's en sollicitatiebrieven schrijven. Daarnaast assisteer ik bij de cursussen cv en sollicitatiebrief schrijven. In mijn tweede functie digitaliseer ik, samen met mijn collega's die ook in de bijstand zitten, alle documenten van de gemeente."

5. OP REGULIER WERK?

Heeft u uitzicht op een gewone, betaalde baan?

	Aantal
Ja	12
Nee	66
Misschien	11
Onduidelijk	8
Geen reactie	22
Totaal	117
Niet ingevuld	8

Doel van werken met behoud van uitkering is dat mensen werkervaring opdoen waardoor de kans op regulier werk vergroot wordt. Het is niet de bedoeling van de wetgever dat werken met behoud van uitkering synoniem is aan het leveren van een tegenprestatie. Een tegenprestatie is immers kortdurend, enkele uren en niet gericht op re-integratie in het arbeidsproces. Maar uit de reacties blijkt dat het grootste deel van de respondenten niet denkt nog aan het werk te komen. Vooral leeftijd wordt genoemd als factor waarom een gewone betaalde baan niet mogelijk wordt geacht. Ook de huidige economische situatie wordt regelmatig genoemd. Daarnaast zijn er ook nogal wat mensen die aangeven dat ze fysieke en psychische beperkingen hebben, waardoor men veronderstelt dat werkgevers niet op hen zitten te wachten.

Reacties op deze vraag:

"Tot op heden niet. Ik krijg steeds afwijzingen binnen, hieruit blijkt dat er te veel mensen solliciteren op één vacature. Ik vind het nogal uitzichtloos, mede doordat ik vorig jaar niet mijn tweede opleidingsjaar voor doktersassistente mocht afronden van de sociale dienst. Zij hebben me aangemeld bij een re-integratiebureau. Na 1 jaar zit ik nog zonder baan en geen diploma! Ben er uiteindelijk niets mee opgeschoten!"

"Leeftijd 53 jaar en problemen met de gezondheid. Ik heb een volledige omscholingscursus gedaan, zelf betaald. Toch is het niet gemakkelijk om werk te vinden. U mag het me vertellen hoe ik dat voor elkaar krijg."

"Ik solliciteer wekelijks. Heb eigenlijk goede papieren - mbo niveau 4 retail management. Toch heeft de werkcoach niet de moeite genomen om me aan een baan te helpen."

6. VERDRINGING

Doet u werk dat anders door iemand met een gewone, betaalde baan gedaan zou worden?	
	Aantal
Ja	12
Ja	57
Nee	16
SW-werk	12
Onduidelijk	8
Onbekend	20
Totaal	113
Niet ingevuld	12

De wet is duidelijk, werken met behoud van uitkering mag niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt. Uit het meldpunt blijkt dat dit massaal wel gebeurt. Op de vraag of het werk voorheen door een normaal betaalde kracht gedaan werd, antwoordde meer dan 60 procent bevestigend en meer dan 80 procent gaf aan dat het werk voorheen gedaan werd door iemand met een reguliere baan of baan binnen het SW-bedrijf. Opvallend was dat mensen die aangaven dat het werk voorheen niet door een betaalde kracht gedaan werd, in bijna alle gevallen werkten in een vrijwilligersfunctie.

Reacties op deze vraag:

"Ja, de tewerkstelling door de gemeente op de sociale werkplaats leidt ertoe dat de mensen met een WSW-indicatie niets te doen hebben, terwijl de WWB-uitkerings-gerechtigden hun werk moeten doen."

"Ja, er werd mij al gevraagd vorige week of ik niet 4 dagen wilde komen werken in plaats van 3. Waarop ik zei ja, wil ik best, het liefst zelfs 5 dagen, maar dan wel tegen marktconform salaris. Dat was niet mogelijk!"

“Dit werk werd eerst door Polen gedaan, maar inmiddels werken er alleen maar Nederlanders, die allemaal eerst 3 maanden met behoud van uitkering werken en daarna een halfjaarcontract krijgen.”

“Ja. Voordat ik het ging doen was het werk voor een gewoon betaalde kracht.”

“De plantsoenendienst is een betaalde ploeg door de gemeenten. Maar als wij dit werk doen wordt dit niet betaald.”

7. UITLEG OVER HET WERK EN DE REDEN

Heeft u uitleg gehad over het werk dat u moet verrichten en waarom u dat werk moet doen?	
	Aantal
Ja	31
Ja, werkervaring opdoen	16
Ja, tegenprestatie leveren	14
Ja, voor onderzoek	1
Nee	26
Nog niet	5
Geen reactie	20
Totaal	113
Niet ingevuld	12

In de toelichting op de antwoorden blijkt dat nogal wat mensen aan het werk worden gezet zonder dat men te horen krijgt wat de reden is. Ook wordt vaak genoemd dat er wel uitleg was, maar erg summier.

Reacties:

“Ja, ze zeggen dat het idee erachter is dat je moet werken voor je uitkering, ervaring opdoen, en dat het onderhouden van een dagritme belangrijk is. Ik heb eens de vraag gesteld wat ik moet leren van schoonmaken waar ik geen antwoord op kreeg.”

“Er is door het re-integratiebedrijf een ander verhaal verteld aan de sociale dienst dan mij is verteld via het bedrijf waar ik nu werk. Ik dacht dat ik een werkervaringsplek kreeg (ondanks dat ik 25 jaar fulltime heb gewerkt) voor ongeveer 3 maanden met vooruitzicht op een dienstverband. Toen ik daar kwam werd mij verteld dat dit in feite een management-assistente-functie is voor zeker 1 jaar fulltime. Ik meldde dit bij sociale zaken en heb afgedwongen 3 maanden 3 dagen per week. Ik heb meteen gezegd dat dit niet deugt. Het kwam er uiteindelijk op neer, dat mijn klantmanager meldde, dat wanneer ik niet meewerk, ik de kans loop dat mijn uitkering wordt stopgezet.”

“Weinig uitleg. Er is mij uitgelegd dat je voor je uitkering moet werken anders word je gekort op je uitkering.”

“Ja, en het moet om wat terug te doen voor de gemeenschap. Ik heb gezegd dat ik het doe omdat het moet. Maar niet uit vrije wil of het moest meer uitzicht geven op betaald werk, wat ik meteen graag zou doen.”

8. AANVULLENDE OPMERKINGEN

Er is gevraagd of respondenten nog aanvullende opmerkingen hadden. En dat waren er veel, 81 mensen hebben een opmerking of verhaal achtergelaten.

De strekking van de opmerkingen valt samen te vatten met de volgende zinnen:

- Gevoel van machteloosheid en zinloosheid, gevoel van onveiligheid en respectloos behandeld worden.
- De begeleiders lijken vaak het uiteindelijke doel van werkervaring opdoen volledig kwijt te zijn geraakt. Het leveren van productie is het doel geworden in plaats van een opstap naar werk.
- Sollicitatiegesprekken zijn niet mogelijk als er ook 32 uur productie geleverd moet worden.
- Mensen worden met een flinke dosis wantrouwen bejegend door de begeleiders. Veel mensen gaven een sterk gevoel van onveiligheid aan.



- Volgens een aantal melders kan tegenprestatie verdedigd worden, maar ze vragen dan wel om werkzaamheden die passen bij de vaardigheden en dat de tegenprestatie bijdraagt aan de kansen op de arbeidsmarkt.
- Volgens een aantal melders geeft werken meer voldoening dan thuiszitten, maar men vraagt zich af waarom dat werk niet betaald wordt, want het is een gewone baan.
- Volgens velen is het werk geestdodend, maar weigering leidt tot verlies van de uitkering, dus men acht het het beste om de periode te doorstaan, te ondergaan en hun mond te houden.

Opmerkingen:

"Ik ben hbo'er in economisch slechte tijden. Dat is nu eenmaal zo en daar moet ik maar het beste van maken. Dat wordt me echter wel erg moeilijk gemaakt. Ik voel mij zwaar beperkt in mijn huidige situatie om de regie terug in eigen handen te krijgen en dat frustreert enorm."

"Ik vind het helemaal geen verkeerde gedachte dat er van je wordt gevraagd om wat te doen voor het geld dat je ontvangt, maar rekening houdende met iemands persoonlijke omstandigheden en met duidelijke en eerlijke regels. De regels omtrent dit hele gebeuren zijn op dit moment onduidelijk en oneerlijk en worden ook nog eens aan de laars gelapt. (Werknemers)rechten bestaan ineens niet en de negatieve kijk op mensen in de bijstand is bedroevend. De gemeente misbruikt haar positie en zet veel mensen on(der)betaald en zonder perspectief aan het werk, om zo zelf geld te besparen en gaten in de eigen begroting te dichten. Ik vraag mij af of er geen serieuze rechten worden geschonden en ben verbaasd over het gebrek aan ophef over deze praktijken."

"Omdat werk voor inkomen gaat, mag je ook je werk verlaten als je tijdens werktijd een sollicitatie hebt. Zo heb ik een sollicitatie gehad tijdens werktijd. Ik heb gevraagd of ik de werkvloer kon verlaten, maar er werd me gezegd dat ik niet mocht lanterfanten. Ik moest direct terug zijn. Dus ik ben gestrest naar de sollicitatie gegaan en toen er een stilte viel bij het gesprek heb ik zelf het gesprek afgesloten omdat ik op tijd terug moest zijn. Ik ben afgewezen. Of ik was aangenomen als ik geen tijdsdruk had ervaren is de vraag. Maar ik blijf erbij dat de begeleiding van de gemeente mijn sollicitatie verprutst heeft. Dat heb ik ook tegen ze gezegd want ik was eigenlijk toch wel heel erg boos toen ik heel erg ruim op tijd weer terug was.

De begeleider zei tegen me: 'Ik heb je toestemming gegeven, die verantwoordelijkheid ligt bij mij, maar je klantmanager zou het niet gedaan hebben. Weet je wat: we praten er niet meer over. Het is goed zo'."

"De baan die ik nu met behoud van uitkering moet/mag doen, daar ben ik een week eerder voor afgewezen. Het betrof een reguliere vacature met normaal loon."

"De manier waarop ze je aan het werk zetten is behoorlijk grof geweest, maar ik ga er wel met plezier naar toe omdat ik wel leuke mensen om mij heen heb en ik er altijd wel dingen bij leer."

"Het loont niet om een paar uur te werken, maar ik doe het voor de contacten. Hoor veel anderen die aangeven dat ze dan liever thuiszitten en geld krijgen."

"Ik doe het graag en ben blij dat ik wat te doen heb, maar eigenlijk is dit werk te verantwoordelijk en geestelijk te zwaar soms om onbetaald te doen. Dat dit niet echt betaald wordt begrijp ik wel, maar maakt me wel kwaad. Ik heb ook zelfrespect en dit werk verdient een goede beloning."

"Onder dwang ' bezig gehouden worden' is op z'n minst vernederend! Het is zo uitzichtloos. Als mijn situatie zo blijft zit ik daar nog als ik 65 ben, het feit dat ik machteloos ben maakt me zo ontzettend boos!"

"Ik wordt dit jaar 55, ik ben na 15 jaar werken in de metaal vorig jaar om economische redenen ontslagen en heb deze kans met beide handen aangepakt en het bevalt me heel goed."

"Aanvankelijk zou ik aan het werk gaan als conciërge bij de basisschool waar ik nu nog steeds werk. Mijn re-integratietraject is helaas gestopt per april 2011 vanwege bezuinigingen. Ondanks dat blijf ik werken op fulltime basis omdat dit werk voor mij passend is en het voor regelmaat in mijn leven zorgt."

"Word er een beetje flauw van om voor 760 euro 35 uur te werken. Kom niet meer rond nu en moet me wenden tot de voedselbank en budgethulp."

"Ik kan door het traject van de gemeente de baan die ik graag wil hebben moeilijk bemachtigen. Verder word ik door de gemeente als een voetveeg behandeld! Psychisch vreet dit enorm aan me."

"Tja, het blijft toch een soort van uitbuiting... Ik ben heel blij dat ik mij nuttig kan maken en dat ik actief in een werkproces zit maar ben er wel ambivalent in omdat ik natuurlijk gewoon een salaris verdien. Ik heb heel veel gesolliciteerd, ik had verder geen keus en heb deze plek geaccepteerd."

"Ik vind het werk hier voornamelijk nutteloos. Ik haal er geen voldoening uit en ik zie niet in hoe het werk dat ik hier verricht me kan helpen bij het zoeken naar een vaste baan."

"Ben een man van 55 jaar en heb het best naar m'n zin als conciërge en het is leuk om te doen. Het is ook echt nodig dat er een conciërge aanwezig is. Werkzaamheden worden goed gewaardeerd. Het is alleen jammer dat het met behoud van uitkering is."

CONCLUSIES

Uit de verhalen blijkt dat werken met behoud van uitkering een hoop negatieve randverschijnselen met zich meebrengt waar de FNV al langere tijd voor waarschuwt. Hieronder in het kort de belangrijkste conclusies die uit de gesprekken met uitkeringsgerechtigden naar voren kwamen:

- Er is sprake van verdringing:

Illustratief voor dit verschijnsel is het verhaal van een man die ontslagen werd uit zijn betaalde baan en via de WW en de sociale dienst op dezelfde functie gezet werd met behoud van uitkering. Veel banen binnen het gemeentelijk domein worden omgezet in banen met behoud van uitkering. Dit vaak vanuit een economisch perspectief. Zo worden baliewerkzaamheden, digitalisering van archieven, groenvoorziening en het schoonhouden van de openbare buitenruimte steeds vaker uitgevoerd door uitkeringsgerechtigden. Op die manier verdringen bijstandsgerechtigden bijvoorbeeld SW'ers, want ID-banen worden omgezet naar onbetaalde banen. Veel ouderen blijken uit de verhalen met behoud van uitkering aan het werk gezet op reguliere banen; zonder uitzicht op ander werk of loon. De Wet op de participatieplaatsen zou dit verschijnsel moeten indammen, onder meer door een toets op verdringing. Maar uit recent onderzoek¹ blijkt dat participatieplaatsen niet geliefd zijn bij gemeenten, onder meer vanwege deze toets.

- Geen kans op reguliere arbeid

Veel respondenten klagen dat ze totaal geen uitzicht hebben op regulier werk. Terwijl het toch de bedoeling is dat door het werken met behoud van uitkering reguliere arbeid dichterbij komt. Gemeenten hebben de wettelijke taak om bijstandsgerechtigden te ondersteunen naar regulier werk. Dat lijkt in de praktijk vaak moeizaam te verlopen, vaak lijkt het leveren van productie op de eerste plaats te staan. Meerdere malen is gerapporteerd dat men moest solliciteren 'in eigen tijd'.

¹Eindrapport Evaluatie Wet Participatieplaatsen, Panteia, april 2012

Er worden vaak geen trajectplannen gemaakt, er is geen of weinig begeleiding naar regulier werk en er wordt niet gekeken naar vaardigheden.

Scholing volgen is in ieder geval voorlopig verleden tijd. Dat moet men in eigen tijd doen en op eigen kosten. Veel mensen geven aan dat zij de kans op gewoon werk nihil achten gezien de slechte arbeidsmarkt, lichamelijke beperkingen en een hoge leeftijd. Vooral ouderen denken daarom dat ze tot de pensioengerechtigde leeftijd moet blijven werken met behoud van uitkering.

- Negatieve bejegening

Als je je maar genoeg inspannt, kom je vanzelf wel aan het werk is de algemene opinie. Uit de verhalen die wij ontvingen klinken volstrekt andere geluiden. Mensen die radeloos en machteloos zijn omdat ze niet uit hun uitzichtloze situatie komen en niets liever doen dan gewoon aan het werk gaan. Dat wil zeggen werk dat beloond wordt, werk waarin men aangesproken wordt als werknemer en niet als uitkeringsstrekker. Mensen solliciteren eindeloos maar komen er niet tussen, vaak vanwege de leeftijd of het feit dat men inmiddels langdurig werkloos is. Uit de verhalen blijkt dat dit vaak komt door het negatieve beeld dat er bestaat van uitkeringsgerechtigden. Een beeld dat sterk werd gevoed door bewindslieden uit Rutte I. Uit berichten van voormalig staatssecretaris De Krom bleek dat volgens hem uitkeringsgerechtigden zich te weinig inspannen, geen zin hebben in tijdelijk werk, te weinig doen aan hun uiterlijk en niet willen verhuizen voor werk. Dit beeld lijkt overgenomen door de gemeenten en maakt voor hen de weg vrij tot het aanspreken van bijstandsgerechtigden als profiteurs die onder druk gezet moeten worden. Heel veel mensen melden onheuse bejegening. Protest daartegen leidt vaak tot dreiging met het intrekken van de uitkering.

De eigen verantwoordelijkheid die gepredikt wordt om zelf aan een baan te komen, is in de praktijk ver te zoeken. Als iemand een uitkering krijgt van de gemeente, dient hij te doen wat men hem opdraagt, op straffe van het korten op de uitkering. Papier prikken, doosjes vouwen en verder je mond houden dus.



- De mogelijkheid van tegenprestatie wordt misbruikt

Het leveren van een tegenprestatie lijkt op de eerste plaats te komen, in plaats van dat mensen aan het werk komen. Langdurig wordt van mensen verlangd dat men iets terug doet voor de uitkering. Terwijl in de wet is vastgelegd dat een tegenprestatie kortdurend in tijd en omvang zou moeten zijn. Helaas wordt die maatregel door gemeenten veel ruimer geïnterpreteerd. Zo eist Rotterdam bijvoorbeeld dat iemand voor minimaal 20 uur per week permanent vrijwilligerswerk zoekt als tegenprestatie, in de gemeente Pijnacker is dat 8 tot 16 uur per week, gedurende een periode die elke 6 maanden verlengd kan worden.

- Gemeenten gebruiken bijstandsgerechtigde om kosten te drukken

Gemeenten hebben een nieuwe vorm gevonden om de kosten van bijstandsgerechtigden te drukken: hen met behoud van uitkering werk te laten verrichten met een productieomzet. De inlener, vaak een regulier bedrijf, betaalt de gemeente hiervoor een inleenvergoeding. Op die manier snijdt het mes aan twee kanten en verdienen beide partijen aan de bijstandsgerechtigde. Uit de verhalen blijkt dit veelvuldig voor te komen. Zo blijkt de gemeente Sittard-Geleen bijvoorbeeld in een jaar tijd een half miljoen euro verdiend te hebben aan haar bijstandsgerechtigden. De gemeente Montfoort leent goed bemiddelbare werkzoekenden uit en vraagt daarvoor inleenvergoeding. Een reactie van de wethouder suggereert dat het in de praktijk gaat om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. In een krantenartikel (AD, 17 september) blijkt echter dat dit niet het geval is. Een 41-jarige zzp'er met ervaring als internationaal salesmanager moet met behoud van uitkering doosjes vouwen. En tot op heden is er nog niemand geplaatst in regulier werk.

WAT MOET ER ANDERS VOLGENS DE FNV

LANDELIJK BELEID

De trend van decentralisatie naar gemeenten met veel beleidsvrijheid slaat volgens de FNV door. Er dienen meer kaders en normen gesteld te worden door de Rijksoverheid. Een landelijk vastgesteld re-integratie-instrumentarium kent veel voordelen.

- Eén van de kaders zou volgens de FNV moeten zijn dat werken met behoud van uitkering alleen ingezet kan worden indien er sprake is van een duidelijk leertraject, waarbij het doel, de duur en de route naar reguliere arbeid worden vastgesteld. Een uitkeringsgerechtigde zou maximaal 3 maanden mogen werken met behoud van uitkering, waarbij een eenmalige verlenging mogelijk is.
- Bijstandsgerechtigden die productieve arbeid verrichten in opdracht van de gemeente, moeten hiervoor beloond worden met een normaal loon. Dat is dus op zijn minst het wettelijk minimumloon. Werken met behoud van uitkering is volgens de FNV dan ook uit den boze, hieronder valt ook de loondispensatie. Het zorgt voor oneerlijke concurrentie en druk op de lonen. Maar bovenal zorgt het ervoor dat betrokken werknemers geen volwaardig inkomen kunnen verdienen. Een zeer laag inkomen heeft structurele armoede tot gevolg. Betaling van een normaal loon heeft bovendien nog enkele grote voordelen. Op de eerste plaats voorkomt het langdurige detachering van goed bemiddelbare bijstandsgerechtigden. En op de tweede plaats dringt dat het uitvoeringsmonster 'loonwaardebepaling' sterk terug.
- Duidelijke kaders van de Rijksoverheid geven meer duidelijkheid op welke punten gemeenten eigen beleid kunnen voeren. De huidige beleidsvrijheid in combinatie met ingewikkelde wetgeving en gemeenschappelijke regelingen, maakt dat gemeenteraden nauwelijks weten wat de keuzes zijn, laat staan dat men de controlefunctie goed kan uitoefenen. Duidelijke kaders van de Rijksoverheid biedt de raadsleden meer handvatten.

- Handhaving staat hoog in vaandel bij de Rijksoverheid. De FNV vindt dan ook dat gemeenten stringenter gecontroleerd moeten worden op hun beleid en de uitvoering ervan. Dat geldt in ieder geval op de door de Rijksoverheid gegeven kaders. Bijvoorbeeld het werken voor een tegenprestatie, waar de FNV overigens geen voorstander van is, is in de wet helder omschreven. Maar gemeenten gebruiken dit middel massaal op de verkeerde manier, de landelijke overheid zou hier strenger op toe moeten zien.

Meer kaders voor re-integratiebeleid:

- Gewoon goed werk met fatsoenlijk (cao)loon, waarbij werkgever eventueel loonkostensubsidie ontvangt.
- Voor iedereen een plan van aanpak richting werk (maatwerk).
- Landelijk vastgesteld re-integratie-instrumentarium.
- Onbeloonde werkervaring is tijdelijk en als onderdeel van een traject naar reguliere arbeid
- Proefplaatsing maximaal 3 maanden met behoud van uitkering met concreet uitzicht op regulier dienstverband
- Begeleiding tijdens een traject naar werk
- Toets op additionaliteit
- Handhaving van de wettelijke kaders waarbinnen re-integratie uitgevoerd moet worden door gemeenten
- Meer passende werkplekken voor mensen met beperkingen

GEMEENTELIJK BELEID

De wet stelt ook dat de gemeenten verantwoordelijk zijn om de uitkeringsgerechtigde te ondersteunen bij zijn arbeidsinschakeling.

Daarbij moet de gemeente maatwerk bieden, dat wil zeggen voorzieningen die betaalde arbeid dichterbij brengen voor een individuele klant. Het gemeentelijk beleid dient volgens de FNV daarop gericht te zijn.

Gemeentelijk beleid dient bovendien inzichtelijk te zijn. Het moet transparant zijn wat de rechten en plichten van uitkeringsgerechtigden betreft.



De verordeningen op het gebied van sociale zaken, waaronder re-integratie staan namelijk bol van 'kan'-bepalingen.

Een goed arbeidsomstandighedenbeleid is een normale zaak. Dat moet dus volgens de FNV ook gelden bij het werken met behoud van uitkering, iets dat vaak ontbreekt.

- Eerlijke informatie aan klanten
- Duidelijke regels en verordeningen over rechten en plichten
- Expliciet speerpunt maken van maatwerk
- Analoot aan het arbeidsvoorwaardenbeleid een goed uitkeringsvoorwaardenbeleid en arbeidsomstandighedenbeleid voor bijstandsgerechtigden

De FNV pleit voor meer toezicht op de uitvoering van het beleid. Uit het meldpunt is duidelijk geworden dat er regelmatig sprake is van onheuse bejegening en machtsmisbruik. Uitkeringsgerechtigden durven deze klachten nauwelijks te uiten. De FNV wil dan ook dat de positie van de bijstandsgerechtigde versterkt wordt. Bijvoorbeeld doordat er per gemeente een onafhankelijk vertrouwenspersoon is bij wie men misstanden kan melden of door het instellen van een onafhankelijke klachtencommissie. De FNV pleit voor:

- Vertrouwenspersoon of een onafhankelijke klachtencommissie
- Cliëntenraden versterken
- Tevredenheidsonderzoeken

MEER PASSENDE WERKPLEKKEN VOOR MENSEN MET BEPERKINGEN

Ook voor mensen met een arbeidsbeperking gelden volgens de FNV uitgangspunten van Gewoon Goed Werk en gelijk werk, gelijk loon. Dat gebeurt dus vaak niet. Een ander groot knelpunt is het gebrek aan arbeidsplaatsen voor hen. Om werkgevers te prikkelen meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan te nemen, stelt de FNV voor kwantitatieve, niet vrijblijvende afspraken met hen te maken.

BIJLAGE 1

TOELICHTING BIJ HET ONDERZOEK

In de 2e week van juli t/m de 2e week van augustus is een link op de websites van de grote bonden en de vakcentrale geplaatst met de oproep aan bijstandsgerechtigden, die werken met behoud van uitkering of loondispensatie, om hun verhaal te doen. De link is tevens door de Landelijke Cliëntenraad verspreid.

Aan de hand van 10 vragen hebben we geprobeerd de verhalen van de mensen enigszins te stroomlijnen. Het was onze bedoeling om 10 - 15 verhalen op te halen. Immers, cijfers zeggen niet zo veel maar verhalen des te meer. In totaal hebben ruim 100 honderd mensen hun verhaal achter gelaten.

Survey Monkey is gebruikt als enquêtetool.

BIJLAGE 2

WERKEN VANUIT DE

BIJSTAND

WETTELIJKE BEPALINGEN

WAT ZEGT DE WET WERK EN BIJSTAND OVER DE PLICHT TOT ARBEIDSINSCHAKELING?

Artikel 9 lid b: bijstandsgerechtigden dienen gebruik te maken van een door het college aangeboden voorziening, waaronder begrepen sociale activering, gericht op arbeidsinschakeling, (art 9 lid 1 b).

Artikel 9 lid c: bijstandsgerechtigden dienen naar vermogen door het college opgedragen onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden te verrichten die worden verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid en die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt.

Er zijn meerdere vormen van werken die gemeenten kunnen inzetten voor bijstandsgerechtigden. De volgende zijn voor ons van belang:

1. tegenprestatie;
2. werken met behoud van uitkering;
3. participatiebanen;
4. werken met loondispensatie.

TEGENPRESTATIE IN DE WET

Elementen genoemd in memorie van toelichting over tegenprestatie:

- De werkzaamheden hoeven niet gericht te zijn op toetreding tot de arbeidsmarkt.
- De werkzaamheden mogen niet in de weg staan van acceptatie van arbeid of re-integratie.
- Omvang en duur van de werkzaamheden dienen beperkt te zijn.

- Het karakter van de werkzaamheden is zodanig, dat deze worden verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid in de organisatie waarin ze worden verricht en mogen niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt.
- De werkzaamheden moeten 'naar vermogen' uitgevoerd kunnen worden door de uitkeringsgerechtigde. Het college is bij uitstek verantwoordelijk voor het maken van deze afwegingen. De regering wil daar niet in optreden.
- De maatschappelijk nuttige werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie dienen zich te onderscheiden van werkzaamheden die tot de reguliere arbeidsmarkt behoren. Bij werkzaamheden die in het kader van de tegenprestatie opgedragen kunnen worden, gaat het altijd om additionele, onbeloonde, maatschappelijk nuttige werkzaamheden. Terwijl voor werkzaamheden op de reguliere arbeidsmarkt de bereidheid bestaat voor deze werkzaamheden loon te betalen. Het onderscheid tussen betaalde en onbetaalde werkzaamheden is afhankelijk van onder meer economische factoren en van keuzes die mede op basis daarvan door het bedrijfsleven en of de overheid worden gemaakt.

WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

Werken met behoud van uitkering is één van de mogelijke voorzieningen gericht op arbeidsinschakeling. Het wordt als zodanig niet in de WVB genoemd. In circulaire aan gemeenten en in de toelichting aan de Tweede Kamer is door de staatssecretaris nadere invulling gegeven aan deze vorm van arbeidsinschakeling.

- Er is geen maximumduur bepaald.
- Het werk mag niet leiden tot verstoring van de concurrentieverhoudingen.
- Gemeenten kunnen zelf als ondernemer in de zin van de Mededingingswet optreden. De wet verbiedt misbruik van een economische machtspositie door ondernemingen. Indien ondernemers gebruikmaken van de inzet van (onbetaalde) bijstandsgerechtigden, bestaat het risico dat zij misbruik maken van een economische machtspositie.
- Voorzieningen worden aangeboden in het kader van de bevordering van de uitstroom uit de bijstand naar betaalde arbeid.

- Werken met behoud van uitkering moet altijd vervat zijn in een individuele beschikking.
- Het college mag niet weigeren een uitkeringsaanvraag in behandeling te nemen als de cliënt te kennen geeft niet aan het aanbod te willen meewerken (het college kan wel besluiten om de uitkering tijdelijk lager vast te stellen op grond van de afstemmingsverordening als de cliënt in de periode tussen de uitkeringsaanvraag en de beslissing op deze aanvraag geen gebruik heeft gemaakt van de aangeboden voorziening).
- Het traject dient in de vervolgfase zo te zijn vormgegeven, dat er geen situatie ontstaat die vergelijkbaar is met een reguliere arbeidsovereenkomst. Zo zullen de activiteiten per definitie tijdelijk moeten zijn en zich in verschillende opzichten moeten onderscheiden van de werkzaamheden die bijvoorbeeld bij diezelfde werkgever worden verricht in het kader van een dienstbetrekking. Dat kan door zorg te dragen voor een forse component scholing of training of door het formuleren van toetsbare leerdoelen aangevuld met specifieke afspraken over arbeidstijden, tussenstappen en/ of bemiddelingsactiviteiten.
- Het naleven van deze voorwaarden is van belang, omdat zo de kans aanzienlijk vermindert dat de rechter concludeert dat er sprake is van schending van het beginsel van gelijke behandeling van werknemers en/of dat er sprake is van een door de partijen niet beoogde feitelijke arbeidsovereenkomst. Bovendien wordt zo voorkomen dat verdringing optreedt van al dan niet gesubsidieerde arbeid, waardoor er minder vraag ontstaat naar reguliere of gesubsidieerde arbeidskrachten.

PARTICIPATIEPLAATS

Een participatieplaats is een voorziening die in de WvB is opgenomen (artikel 10a WvB) en maakt dat mensen met een kleine kans op inschakeling in het arbeidsproces met behoud van uitkering gedurende maximaal 2 jaar onbeloonde, additionele werkzaamheden kunnen verrichten.

- Onder additionele werkzaamheden wordt op grond van artikel 10a lid 2 WvB verstaan: primair op de arbeidsinschakeling gerichte werkzaamheden die onder verantwoordelijkheid van het college in het kader van deze wet worden verricht

naast of in aanvulling op reguliere arbeid, en die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt. Met 'naast of in aanvulling op reguliere arbeid' wordt bedoeld dat de werkzaamheden niet mogen leiden tot concurrentievervalsing. Verder blijkt uit antwoorden op Kamervragen dat een functie niet per definitie regulier of additioneel is. Een functie die binnen een organisatie niet regulier voorkomt, kan met ondersteuning vanuit de organisatie en de gemeente als additioneel worden gecreëerd voor inzet als participatieplaats. Van een functie die binnen een organisatie regulier voorkomt, kan een additionele functie voor inzet als participatieplaats worden gemaakt, mits bovenformatief en alleen met speciale begeleiding te verrichten. Het maakt in dit verband niet uit of de functie al dan niet in een in commerciële bedrijf wordt uitgeoefend.

- Een participatieplaats kan niet worden ingezet ten behoeve van WSW-geïndiceerden die op de wachtlijst staan of voor personen jonger dan 27 jaar.
- De duur van een participatieplaats is 2 jaar. Andere vormen van werken met behoud van uitkering tellen ook mee voor de maximale duur van 2 jaar. Als een bijstandsgerechtigde dus eerst een half jaar werkt met behoud van uitkering in het kader van Work First, kan hij daarna nog maar 1,5 jaar op een participatieplaats werkzaamheden verrichten. Hier zijn uitzonderingen op benoemd in de wet.
- De duur van een participatieplaats kan tot 2 keer toe met de duur van een jaar verlengd worden, mits dit de kans van de bijstandsgerechtigde op inschakeling in het arbeidsproces aanmerkelijk verbetert. Bovendien moeten dan andere additionele werkzaamheden in een andere omgeving uitgevoerd worden. Deze voorwaarden gelden ook voor de tweede verlenging met een jaar.
- Een bijstandsgerechtigde die werkzaamheden verricht op een participatieplaats heeft recht op een premie, voor het eerst na 6 maanden en vervolgens iedere 6 maanden na aanvang van de additionele werkzaamheden. Voorwaarde is dat er voldoende is meegewerkt aan het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt.

COLOFON

Uitgave Stichting FNV Pers

Tekst FNV Beleid & Lobby

Productie en eindredactie FNV Marketing & Communicatie

Vormgeving Bataafsche Teeken Maatschappij

DTP Paula Aelberts

Druk Grafimedia De Bruijn

Foto's Nationale Beeldbank en IngImage.com

De personen op de foto's hebben geen directe relatie met de inhoud van deze brochure